

EĞİTİM ve KÜTÜPHANE

Doç. Dr. Berin U. YURDADOĞ

Madde 26. — Herkesin eğitim görme hakkı vardır. Eğitim, hiç değilse ilk ve temel öğretim safhasında parasız olacaktır. İlk eğitim zorunludur. Teknik eğitim ve meslek eğitimi, genel olarak herkese açık olacak, yüksek eğitim de, yine liyakata dayanmak üzere herkese açık bulunacaktır.

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ

GİRİŞ :

Bugün çeşitli ülkelerden söz edilirken, genel olarak üzerinde durulan nokta, ne bir ülkenin şerefli geçmişi, ne de o ülkede yaşayan bireylerin yüksek doğal yetenekleri olmaktadır. Bugünün katı ve maddi dünyasında önem taşıyan faktör, bir ülkenin ekonomik alanda gösterdiği gelişme ve ilerleme olmakta, bu yüzdendir ki, çeşitli ayrımlar yanında bir de «gelişmiş» karşıt «Az gelişmiş», ya da «gelişen» ülke olmaktan söz edilmektedir.

Bir ülkenin gelişmiş, ya da az gelişmiş oluşu, büyük ölçüde, ekonomik alandaki gelişme ve ilerlemesine bağlı bulunduğuna göre, bu gelişme ve ilerlemede rol oynayan faktörler üzerinde durulmaya değer. Ancak konumuz gereğince biz, bunlardan bir tanesini, kanımızca en etken olanını, yani **insangücü**'nü ele alacağız. Çünkü unutmamak gerekir ki, ekonomik kalkınma için gerekli diğer faktör ve kaynaklar da, ancak, **belirli bir seviyede yetişmiş insangücü** sayesinde en iyi şekilde işler hale gelebilirler. İnsangücünün belirli seviyeye getirilmesi ise, iyi planlanan ve uygulanan bir eğitim politikasıyla mümkün olabilmektedir.

Eğitim, genel olarak, bireyin, içinde yaşadığı toplumda daha yararlı olabilmesi, kişisel gelişmesinde optimum dereceye ulaşabilmesi, attitud ve davranışlarında daha olumlu değer hükümlerine sahip ola-

bilmesi için yapılan işlemlerin tümü olarak tanımlanabilir.⁽¹⁾ Yine eğitim, okulların dört duvarı arasında verilen bir hizmet olmaktan çıkmış bulunduğuna göre, ister örgün, ister yaygın olarak ele alınsın, hareket noktasını daima birey teşkil edecek; amaç daima kişiyi, yukarıda sayılan yeteneklere sahip hale getirmek, kısacası, daha mutlu kılabilmek olacaktır. İşte UNESCO'nun 1970'i Eğitim Yılı ilân edişinin bir sebebi de budur.

Başarılı bir eğitim programından söz edebilmek için eğitimin bir **artı** olarak ele alınması, bütün yardımcı kurumlarıyla birlikte incelenmesi gerekir. Hangi seviyede olursa olsun, eğitimden, mademki sadece kişiye belirli bilgileri vermek yerine, ona doğal yeteneklerini optimum derecede geliştirmek, meslek alanında ihtiyaç duyduğu bilgileri edinmek, sosyal davranışlarında uyumlu, hak ve vazifeleri yönünden bilinçli olmak imkânını hazırlamayı anlıyoruz, o halde, kitabı ve kütüphaneyi eğitimden ayrı olarak düşünemeyiz. Belirli önyargılarla şartlanmış bir kitle yerine «fikri hür, vicdan hür», bilinçli kişilere sahip olmanın en emin yolu, onlara bütün insanlığın fikir ve sanat ürünlerinden en iyilerini sunmayı amaç edinmiş kütüphaeleri, eğitimle birlikte ele almak, onun ayrılmaz parçası olarak kabul etmek olabilir.

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE BUGÜNKÜ DURUM :

Bugün gelişmiş ülkelerin eğitim sorunu, az gelişmiş ülkelerinkinden ayrı noktalar üzerinde durulmasını gerektirmektedir. Çünkü, gelişmiş ülkelerde okur-yazar oranı, ya yüzde yüz, veya yüzde yüze pek yakın olduğundan, bu noktada ortada sorun diye bir şey kalmamaktadır. Yine bu gelişmiş ülkelerde her seviyedeki örgün eğitim kurumu, çeşitli araç ve gereçler yanında, amacına uygun şekilde kurulmuş fonksiyonel kütüphanelere de sahip bulunmaktadırlar. Yaygın eğitim ise, en aşağı seviye olarak ilk öğretim üzerine temellendirilmekte, genel olarak, kişisel ve entellektüel merak ve ihtiyaçların karşılanması şeklinde ele alınmaktadır. Bu ülkelerde yaygın eğitim kurumlarının en büyük yardımcısı halk kütüphaneleri olmaktadır.

Örneğin Danimarka'da okur-yazarlık sorunu bulunmamakta, buna karşılık, kişileri daha yüksek bir düzeye ulaştırabilmek, onlara büyük fikir ve sanat ürünlerini sunabilmek için yoğun bir çalışma yapılmak-

(1) Carter V. Good, *Dictionary of Education*. Prepared under the auspices of Phi Delta Kappa. (New York, London : McGraw-Hill Book Co. Inc., 1945) 145.

tadır. Günlük gazetelerle devamlı ilişki kurulmakta, yeni eserlerin eleştirilerine mümkün olduğu kadar çok yer verilmesi sağlanmaktadır. Halk eğitimini, halk için daha kolay ulaşılır hale getirmek amacıyla radyo ve televizyonda konuşmalar hazırlanmaktadır. Her konuşmanın konusu ile bu konu üzerine hazırlanmış bir bibliyografya, radyo ve televizyonda konunun tartışılmasından bir hafta önce yayınlanmakta, bibliyografyada belirtilen eserleri okumak isteyenler halk kütüphanelerine gittiklerinde bunları hizmete hazır bulmaktadır. Ayrıca kütüphanelerde açık oturumlar, tartışmalar da düzenlenmekte¹ böylece, kişiler, sadece okumaya teşvik edilmekle yetinilmemekte, aynı zamanda, okuduklarından edindikleri fikirleri, bunlara kendi görüşlerini de katarak, başkalarınınkiyle tartışma olanağına kavuşturulmaktadır. Yine bu kütüphanelerde zaman zaman çeşitli konularda sergiler düzenlenmekte, sergilenen sanat eserleriyle ilgili kitaplar ayrı bir yerde ilgiyi çekecek tarzda istifadeye sunulmaktadır. Zaman zaman plâk konserleri düzenlenmekte, çalınan eserler ve o eserlerin kompozitörleri hakkında bilgi veren kitaplarla ilgili bibliyografya, kişiyi, eserleri okuma, plâkları yeniden dinleme hususunda heveslenmektedir. Kütüphanenin genç yetişkinlere ait kısmında rahat koltuklar bulunmakta, her koltuk yanında yer alan kulaklık vasıtasıyla, onların sevdiği tür müzik, hiç kimseyi rahatsız etmeden yayınlanabilmektedir. Böylece gençlerin, bazan çok ciddi eserleri, istedikleri rahat atmosfer içinde kolayca okumaları temin edilmektedir. Okul öncesi çocuklar için bazı kütüphanelerde masal saatleri düzenlenmekte, bazılarında ise bu iş, yine kulaklık aracılığıyla devamlı olarak yapılabilmektedir. Böylece, çok tatlı bir sestem masalı dinleyen çocuğa, bu masalla ilgili resimleri görmek isterse, kitabı kütüphaneciden istemesi öğütlenmektedir.

Yine Danimarka'da, esasında sadece üniversite mensuplarına hizmet vermesi beklenen kütüphanelerin halka da açılmış olması, sayesinde, öğrenimin ötesinde belirli bir araştırma yapmak isteyenlerin ihtiyaçları da karşılanabilmektedir.

İngiltere'de halk kütüphaneleri, halk eğitimi faaliyetlerini koordine eden bir kurum olarak çalışmaktadır. Buralarda da çeşitli konularda konferanslar, tartışmalar ve benzeri faaliyetler düzenlenir. Ancak, Eğitim Merkezleri, halkın daha ziyade nelere ihtiyaç duyduğu, genel seviyesinin ne olduğu hakkında daima halk kütüphanecisinin fikrini alırlar.

(1) Carl Thomsen, Edward Sydney ve Miriam Tompkins, *Yetişkinlerin Eğitiminde Halk Kütüphaneleri*. Çev. Behire Abacıoğlu (Ankara : UNESCO, 1962) 3 - 8

Genel olarak, üniversiteler konferansçıları, halk kütüphaneleri yeri, Halk Eğitim Merkezleri ve mahallî idareler de parayı temin ederler.¹

Amerika'da halk eğitimi, geniş kitleler hesaba katılarak geniş bir örgütlemeye tabi tutulmuştur. Üniversiteler, diğer eğitim kurumları ve halk kütüphaneleri, normal faaliyetleri arasında «yayma» hizmetine de büyük yer verirler. Kişinin halk eğitimi faaliyetlerinden yararlanması için kendiliğinden müracaat etmesini beklemez, kendisini, her türlü imkânla, bu fırsattan istifadeye teşvik ederler. Örneğin, herhangi bir sebeple okulu belli bir seviyede bırakıp çalışma hayatına atılacak gençlere, çalışacakları yere en yakın halk kütüphanesinin adresi verilir ve yarıda kalan tahsillerine böylece kendi kendilerine devam etmeleri öğütlenir. Durum ayrıca ilgili kütüphanelere de bildirilmiş olduğundan, belirli süre dolduğu halde bir genç kendisine tavsiye edilen kütüphaneye üye olmamışsa, kütüphaneden o gence bir mektup gönderilerek, sunulan hizmetlerin çeşitleri hakkında bilgi verilir ve gencin ilgisi uyarılmaya çalışılır². Çünkü bilinmektedir ki, örgün eğitim, kişiyi ancak potansiyel okuyucu yapar. Kişinin gerçek okuyucu olabilmesi, günlük ve mesleki ihtiyaçları dışında büyük yazarların büyük eserlerinden de zevk alma alışkanlığına erişmesi, biraz da bu olanakları önüne sermekle mümkün olabilmektedir.

TÜRKİYE'DE BUGÜNKÜ DURUM :

Türkiye'de (a) eğitim politikasının saptanması ve uygulanması, (b) eğitim kurumlarının denetlenmesi ve (c) vatandaşlara her derecede parasız eğitim görme imkânının sağlanması Devlete düşen bir görev ve sorumluluktur.

Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim şeklinde bir ayırım yapacak olursak, Türkiye'de örgün eğitim üç ana seviyede verilir :

1. **İlk Eğitim.** — Genel olarak anne bakımından yoksun çocuklar için verilmekte olan okul öncesi eğitimi de kapsar. Ancak, hâlen mevcut ana okullarının sayısı, yaşları 3 - 6 arasında bulunan ve bu ihtiyacı duyan bütün çocuklara hizmet vermeğe yeterli değildir.

İlk öğretim zorunludur. Beş yıllık okul devresinde çocuklara,

- a) Toplumun temel sorunlarını anlamak,

(1) Thomsen, *op. cit.* 21 - 47

(2) *Ibid.* 70

- b) Çevrelerini tanımak,
  - c) Haklarını kullanma ve vazifelerini gerçekleştirme bakımından daha iyi vatandaş olabilmeleri için gerekli bilgiyi sağlamak ve
  - d) Hayatlarını kazanabilmeleri için asgari yeteneği kazanma olanaklarını temin etmek amacı güdülür.
2. **Orta Eğitim.** — Nitelik bakımından, genel veya mesleki ya da teknik eğitim şeklinde belirir. Genel orta eğitimin amacı, gençleri yüksek eğitim kurumlarına hazırlamak ve onlara sağlam bir genel bilgi vermektir. Altı yıl süren orta eğitim, «orta» ve «lise» olmak üzere üçer yıllık iki kısma ayrılır. Orta okulu bitirenler, isterlerse liseye devam eder, isterlerse orta dereceli mesleki ya da teknik okullardan birine geçebilirler.

Orta dereceli teknik eğitim, bütün ilkökul mezunlarına açıktır. Genel eğitimde olduğu gibi, mesleki ve teknik eğitim de üçer yıllık iki devreye ayrılmış bulunmaktadır. Ancak İkinci Beş Yıllık Plâna göre, orta dereceli mesleki ve teknik okulların ilk üç yıllık devresi, genel eğitim veren orta okullarla birleştirilmektedir. Bir başka deyişle (a) orta dereceli mesleki ve teknik eğitim normal orta okullara dayalı olacak, (b) ikinci üç yıllık devre, gençlerin, isterlerse alanlarında yüksek eğitim yapma olanaklarına kavuşabilmeleri için yeniden düzenlenecektir. Mesleki ve teknik okulları ilgilendiren bu reorganizasyon, esasında İkinci Beş Yıllık Plânın, eğitimin kısa-devre plânlamasında öngörülen iki yönlü amacına da uygun düşmektedir. Yani bu şekilde, hem ekonomik kalkınma için gerekli insan gücü yetiştirilmiş olacak, hem de bütün vatandaşların genel orta eğitimden yararlanma olanakları sağlanmış bulunacaktır.

İkinci Beş Yıllık Plân gereğince yeni tip bir teknik okul faaliyete geçmektedir. Orta okul mezunlarına açık olan bu yeni okulda eğitim dört yıl sürecektir. Bu okulların amacı da,

- a) Mühendislerin teknik işlerinden çoğunu devralacak,
- b) Teknik gelişme ve ekonomik kalkınma sebebiyle ortaya çıkan teknik görevlerin üstesinden gelebilecek,
- c) Tekniği iyi bilen kalifiye usta ile, bilgisi daha ziyade teorik olan mühendis arasındaki derin uçurumu dolduracak gençler yetiştirmek ve bunlara,
- d) Teknik üniversitelerin ve teknik eğitim veren diğer eğitim kurumlarının kapılarını açmak olmaktadır.

3. **Yüksek Eğitim.** — Türkiye’de yüksek eğitim sekiz üniversite ile bir çok resmî ya da özel yüksek eğitim kurumunda verilmektedir. İstanbul, Ankara, Atatürk ve Ege Üniversiteleri genel yüksek eğitim verirken, İstanbul ve Karadeniz Teknik Üniversiteleri özellikle teknik, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesi de hem genel, hem teknik yüksek eğitim merkezi halindedirler.

İkinci Beş Yıllık Plânda belirtildiğine göre Türkiye’de yüksek eğitimin esas amacı, bütün alanlarda, fakat özellikle teknik ve tıp alanlarıyla, memleketin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunacak alanlarda karşılaşılan insangücü ihtiyacını karşılamaktır.

Bu kurumların kütüphanelerine gelince, maalesef durum çok acıdır. İlkokuldan üniversiteye kadar bütün örgüt eğitim kurumlarının, hiç değilse teorik olarak bir kütüphanesi vardır. Ancak bu kütüphaneler, genel olarak, modern kütüphane standartlarına sahip bulunmamaktadırlar. Kütüphanelerin amaç ve fonksiyonları iyi saptanmamış, bunun sonucu olarak ta verilen hizmet, ihtiyacı karşılayacak seviyeye ulaştırılamamıştır. İyi yetişmiş personel elinde iyi organize edilmiş, yararlı hizmet veren kütüphanelere de rastlanmakla beraber, bunların sayısı maalesef çok azdır.

Üniversite kütüphaneleri, diğer eğitim kurumlarının kütüphanelerinden biraz daha iyi durumdadır. Bunun da sebebi, bu kütüphanelerden yararlananların, öğreticilik vasfı yanında araştırmacı olma niteliğini taşıyan elemanlara da sahip olmasında aranabilir. Modern kütüphaneleriyle yüzümüzü ağartan Orta Doğu Teknik ve Hacettepe Üniversiteleri bir tarafa bırakılacak olursa, geriye kalan üniversitelerimizin kütüphaneleri hemen hemen birbirine eş durumdadır. Nicelik ve nitelik yönünden genel olarak yetersiz kalan personel, ihtiyacı karşılamaktan uzak bulunan yer, isteneni ve gerekeni almaya imkân vermeyen bütçe, yer yer zengin fakat bütün olarak dengelessiz, duplikelerle dolu bir koleksiyon, araştırmacılar dışında, okumaya pek te hevesli olmayan bir okuyucu kitlesi, kütüphanelerin beş unsur yönünden ne acıklı durumda olduklarını göstermektedir. Buna, organizasyon yetersizliği, teknik hizmetlerde birlik ve standarttan yoksun oluş, okuyucu hizmetlerinde isteneni vermekten uzak olan imkânlar eklendiği zaman üniversite kütüphanelerimizin de pek parlak durumda oldukları iddia edilemez.

Yaygın eğitim ise genel olarak halk eğitimi olarak adlandırılmakta ve memleketimizde,

- a) Herşeyden önce anadili öğretme,
- b) Okur - yazar oranını yükseltme,
- c) Okur - yazarlara temel eğitim verme,
- d) Hizmet - içi eğitimle verimliliği artırma şeklinde çeşitli sorunları içine almaktadır. İkinci Beş Yıllık Plâna göre yaygın eğitimde amaç, yetişkinlere okuyup yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, en son devam ettikleri öğretim kademesinde edindikleri bilgi ve kabiliyetleri geliştirmek ve hayatını kazanmasını sağlayacak imkânlar hazırlamaktır. Çeşitli kamu kuruluşları tarafından yürütülmekte olan yaygın eğitim faaliyeti, özellikle ordunun bu işi ciddi olarak ele almış olması bakımından, hiç değilse erkek vatandaşlar için olumlu sonuçlara doğru yönelmektedir. Ancak, beklenen sonucun, özlenen kısa zamanda alınabilmesi bir takım sorunlar üzerine dikkatle eğilmeyi gerektirmektedir. Eğitimi bir bütün olarak ele alırsak, ortaya çıkan sorunları şu şekilde sıralamak mümkün olabilir :

TÜRKİYE'NİN SORUNLARI :

1. Örgün eğitimin gözden geçirilmesinde fayda vardır. Çünkü :
  - a) İlköğretim zorunlu olmakla beraber, okul çağındaki çocukların hepsi okula gidememektedir.
  - b) Genel olarak okullar, nicelik ve nitelik yönünden, okuma çağındakilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda değildirler. Sayıları azdır; öğretmenleri azdır; araç ve gereçleri noksandır. Kütüphaneleri bazan hiç yoktur, olanlar da fonksiyonel değildir.
  - c) Eğitimde hedef yanlış anlaşılmakta, gençler, belirli konularda kendilerini yetiştirme yerine diploma alma çabası içine düşmektedirler. Bu yüzden de eğitim fonksiyonel olamamakta, kız enstitülerini bitirenlerin bankada, üniversitede belirli bir mesleğe yönelmiş olması gereken gençlerin herhangi bir devlet dairesinin herhangi bir masasında hizmet görmeleri olağan sayılmaktadır.
  - d) Bugün okuldan herhangi bir seviyede ayrılan, hattâ üniversiteyi bitirmek suretiyle örgün eğitimini tamamlayan gençlerin bü-

yük bir çoğunluğu ancak potansiyel okuyucudur. Okul devresinden sonra, gerek çalışma alanlarıyla ilgili konularda, gerek entellektüel meraklarını ve estetik ihtiyaçlarını karşılayacak sahalarda, zorunlu olmadan bir şey okumak alışkanlığını edinmiş olanların sayısı azdır.

2. Yaygın eğitim de büyük problemlerle karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Çünkü :

a) Nüfusumuzun bir kısmı anadilimizi bile konuşamamaktadır.

b) Nüfusun yarıdan fazlası, hiç bir şekilde okur - yazar değildir. 1928'de başarılan harf devrimi ile o yıldaki okur - yazar oranı, teorik olarak, sıfır kabul edilse, gerek yabancı dil bilenlerin esasen lâtin alfabesine aşina olmaları, gerek, yeni harflerin çok çabuk öğrenilme olanağı ,gerekse açılan millet mektepleriyle bu işin ciddi tutulması sonucunda, 1930'da okur - yazar oranımız % 19'a yükselmişti. 1940'da % 22, 1950'de % 33, 1960'da % 40, 1965'de % 48 olarak saptanan okur - yazar oranı, esasında çok düşündürücüdür. Bu oran içinde cahil kadın nüfusumuzun, cahil erkek nüfusumuzdan fazla oluşu da ayrı bir üzüntü kaynağıdır. Okur - yazar artma hızımızı yuvarlak hesap, her on yılda ortalama % 8 olarak kabul etsek, bu şartlar altında nüfusumuzun % 100 okur - yazar olabilmesi için 21. yüz yılın yarısını bulmız gerekecektir. Çünkü, her yıl, çeşitli nedenlerle okula gide-miyen okul çağındaki çocukların, ilkokulu bitirdikten sonra bir daha kitap yüzü görmeme yüzünden okur - yazarlığını bile yitiren yetişkinlerin sayısı ile yıllık nüfus artış oranımız hesaba katıldıkta daha erken bir tarihte sonuca ulaşma imkânı görülememektedir.

c) Okur - yazarlıktan başlayarak verilecek yaygın eğitim de, tıpkı örgün eğitim gibi, esasında, devletin yapması gerekli ödevler arasındadır. Millî Eğitim Bakanlığı içinde düşünülüp, Köy İşleri Bakanlığına bağlanan, sonra yine Millî Eğitim Bakanlığında bulunması uygun görülen Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünün açtığı çeşitli dereceli kurslar, Köy İşleri, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım, Sanayi ve benzeri Bakanlıklar tarafından gösterilen faaliyetlerle desteklenmekte, Millî Savunma Bakanlığı da «orduda eğitim» programlarıyla davaya geniş ölçüde yardımcı olmaktadır. Ancak bu konuda, esasen imkânlarını kullanmaktan çekinmeyen gönüllü teşekküllerden, daha çok ve daha koordine bir

şekilde yararlanma olanakları üzerinde durulabilir. Zaten İkinci Beş Yıllık Plân da bu hususu öngörmektedir. Ancak, gerek resmî kurumların, gerek gönüllü kuruluşların gösterdiği bu faaliyetler arasında gerçek anlamıyla büyük bir koordinasyon yoktur. Şayet öteki Bakanlıklar ile gönüllü kuruluşlar bir yana bırakılıp sadece Millî Eğitim Bakanlığı üzerinde durulsa ortaya çıkan durum şöyle özetlenebilir: Gerek Halk Eğitimi, gerek kütüphaneler, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı birer genel müdürlükle yönetilmektedir. Bu iki teşekkülün, her ne kadar Plânlama gereğince bir işbirliğine gidecekleri belirtiliyor, hattâ genel müdürler de bu işbirliğinin zorunluluğu üzerinde duruyorlarsa da, gerçekte böyle bir işbirliği görülememektedir. Hemen bütün Halk Eğitim Merkezleri, köylerde bile okuma odaları açma, hattâ bazı yerlerde gezici kütüphane tesis etme çabası içinde bulunmakta, buna karşılık Halk Kütüphaneleri de çeşitli kurslar açmaya çalışarak halkı eğitime savaşına katılmayı amaç edinmiş görünmektedirler. O halde bir Bakanlık içinde dahi gerçek işbirliği ve koordinasyon sağlanamamakta, verilecek ayrı ayrı hizmetlerin birbirini desteklemesi ile istenen sonuca ulaşmayı çabuklaştırma yerine, aynı hizmet, kuvvetlerin sayısınca bölünerek tekrarlanmakta, bu yüzden beklenen sonuca varmak zaman almaktadır. Kaldı ki, halk kütüphanelerimiz de, tıpkı diğer tür kütüphanelerimiz gibi, henüz gerçek anlamıyla modern bir hizmet verememektedirler. Bütçe, yer, personel, okuyucu ve kolleksiyon sorunları bir yandan, organizasyon ve hizmet sorunları diğer yandan kütüphaneleri çıkmaza götürmektedir. Bütün imkânsızlıklara rağmen verilen güzel hizmetler de bulunmakta, fakat bunlar, genel olarak, personelin kişiliğiyle yakın bir ilişki göstermektedir.

- d) Belirli bir eğitim seviyesini tamamlamış olarak çalışanlar, hergün yeni yeni buluşlarla değişen ve gelişen bilgiyi edinmek üzere, hizmet-içi eğitime ihtiyaç duymamaktadırlar. 3457 sayılı Çalışma Kanunu, işletmelerde işbaşında eğitim kurslarının açılmasını zorunlu kılmakla beraber, bu kanunun gereğince uygulandığı söylenemez. Halbuki bu kursların (1) mutlaka açılmasında, (2) standart bir seviyede yürütülmesinde ve (3) Sanayi Bakanlığınca koordine edilmesinde büyük faydalar vardır.
- e) Ne örgün, ne de yaygın eğitim için ihtiyaç duyulan kitap ve benzeri materyal yeterlidir. Bu yetersizlik hem nicelik, hem de nite-

lik yönünden kendini göstermektedir. Mevcut çalışmaların hızlandırılması ve genişletilmesi gerekir.

- f) İkinci Beş Yıllık Plân, yaygın eğitimin film, radyo, televizyon ve grafik materyallerden geniş ölçüde yararlanılmasını öngörmektedir. Ancak bu materyallerden yararlanma olanaklarına sahip olanlar, olmasını arzu ettiklerimizden çok azdır. En yaygın olan kitle haberleşme vasıtalarından radyo ve gazete'den yararlananların sayısı zannedildiği kadar yüksek değildir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Enstitüsü tarafından bildirildiğine göre, kadın nüfusumuzun % 24'ü hiç radyo dinlememekte, % 50.5'i hiç gazete okumamaktadır. Erkek nüfusumuz bu bakımdan daha imtiyazlı bir durum göstermekte, bunların ancak % 7.9'u hiç radyo dinlememekte, % 19.9'u hiç gazete okumamaktadır. Ortalama olan bu oran, tabiatıyla kent yönünden olumlu, köy yönünden, özellikle doğu köyleri yönünden olumsuz bir değişiklik göstermektedir. Değişmiyen acı gerçek, kadın nüfusumuzun, erkek nüfusumuza oranla daha cahil kalması, daha çok imkânsızlık içinde bulunmasıdır.

SONUÇ :

Kişiyi, insan olma haysiyetine yaraşır bir düzeye çıkarmada rol oynayan etkenlerin biri, belki de birincisi eğitimidir. Eğitimin, kendinden bekleneni verebilmesi ise, gerek örgün, gerek yaygın şekilde olsun, ancak iyi bir plânlama, sağlam bir uygulama, lüzumlu bütün araç ve gereçlerle destekleme olanaklarına bağlı bulunmaktadır. Eğitim kitapsız, kitap kütüphanesiz düşünülemediğine göre, istediğimiz sonuca varmada, eğitim ve kütüphane sorunları üzerine eşit ölçüde, fakat her halde büyük titizlikle eğilmek gerekir.

Amaçlar, rakamlar, oranlar verilirken, aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır.
T.C. Devlet Plânlama Teşkilâtı. *İkinci Beş Yıllık Plân, 1968 - 1972*. Ankara, 1967.
T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü. *Türkiye İstatistik Yıllığı*, 1968. Ankara, 1969.
Devlet Plânlama Teşkilâtı. Dokümantasyon Servisi Eğitim Dosyaları.